

Natur

Natur-redaktion:
Gitte Gedde,
Omstilling: 62 21 46 21
Direkte: 63 45 21 44
gitte.gedde@faa.dk

Post:
Fyns Amts Avis,
Natur-redaktionen,
att: Gitte Gedde,
Box 40, 5700 Svendborg

Havørnens rige

■ Længst ude rejser sig nogle øer med høje fjelde. Det er Gjesværstappan. Et af Norges kendteste fuglefjelde. 800.000 søpapegøjer bor her. Sammen med topskarver, teister, rider ... overvåget af imponerende havørne

Nordkalotten: Når jeg ser ud til højre, stoppes udsigten af en lang række fjelde. De står smukt hyldet i sne og is. Hvis jeg kunne se hen over dem, ville jeg se Nordkapp med sin høje klippeafsats. Vejret er klart med blå himmel og let vind. Bag mig summer den store motor. Jeg er om bord på en lille fiskekutter. Vi er på vej ud i havet fra det lille fiskerleje Gjesvær. Af og til stikker kutteren snuden ind i en bølge. Det giver et stød i båden og sender et skvæt vand hen over hovedet på mig. Bjørk står inde i styrehuset. Jeg står ude og inddrager det hele med alle sanser.

Bagude strækker Gjesvær sig langs kysten. Og inde bag ligger fjeldene store og majestætiske. Pakket godt ind i snemasserne, selv om det er sidst i april. Som de andre fiskerlejer her langs Norges kyst, er mange af husene bygget på pæle ud i vandet. Rorbuer kalder de det nede på Lofoten. Det gør det lettere at bygge her. Der

behøves ikke en grund, der er sprængt ud i klipperne. Her og der ligger der et par fiskekuttere. Alle i kraftige blå eller røde farver. Ude mod øst i Gjesvik kan jeg se den lille lokale fiskeindustri.

Men forude et stykke til havs ligger en gruppe småøer. Og længst ude rejser sig nogle øer med høje fjelde. Det er Gjesværstappan. Et af Norges kendteste fuglefjelde. Det har jeg glædet mig til at skulle se. Så jeg er heldig, at jeg har fået Bjørk overtalt til at sejle for mig. Det gør han ellers kun i turistsæsonen. Og den er ikke startet endnu.

Ørnens kamp med torsken

Bjørk stikker hovedet ud af styrehuset og peger ud over havet lige vest for os. Wauw! Jeg ser en havørn dukke op af havet. Den har en stor torsk i klørerne. Havørnen basker godt med vingerne for at komme fri af havet. Det er svært. Jeg kan se vandet dryppe af den. Torsken er nok for stor.

Til sidst må den slippe den og stiger til vejrs. Snart svæver den lige over os. Fantastisk syn. Kæmpestor rovfugl med et vældigt vingefang. Nu ser jeg, at der højere oppe er endnu et par havørne. Det her er da bare havørnenes rige.

Vi nærmer os Gjesværstappan. Bjørk sejler ind mod sydsiden af fjeldet. Rundt om piler teister af sted. Små blishøneagtige fugle. Sorte med et smukt rødt næb og en stor, hvid plet i vingen. Et par lomvier ryger til vejrs og flyver lavt hen over vandet. Vi er nu tæt inde under fjeldet. Vandet slår mod klipperne med hule brag. Skumsprøjtet står højt til vejrs.

På de lave fjeldhylder står der et eller andet. Det er svært at se, for klipperne er sorte, og det, jeg kan se, er også sort. Og så hopper og gynger kutteren herinde ved klipperne. Så nu er vi ganske tæt på. Båden ruller godt frem og tilbage. Det er skarver. Store majestætiske Topskarver. De har en karakteristisk stor top på hovedet og gult felt ved næbbet. Jeg får taget en række gode foto.

Den flotte topskarver er en yndet spise fugl i det nordlige Norge.

Båden vugger godt lige nu. Bjørk har slået motoren fra. Han står i åbningen til styrehuset og forklarer. Jeg kikker tættere på. Snart kan jeg høre deres skrattende stemmer. Den lyd er sammen med ridernes miawen identisk med fuglefjeld for mig.

Hele tiden flyver nogle op, og andre lander. Oven over svæver mange rundt. Et stykke fra båden lyder der et plask. En suler er styrtdykket. Lidt efter dukker den op med sin fangst. Flere suler og er klar. Vingerne samles, og fuglen styrter lodret ned i havet. Sikken kraft. Sulen er jo ikke nogen lille fugl. Et fantastisk syn. Som en jagerformation under Anden Verdenskrig ligger de derop-

pe på række og styrtdykker en efter en.

Jagerfuglen
Vi runder fjeldet vest om. En lille rød fiskekutter kommer vuggende ind fra havet med kurs mod Gjesvær. Han hilser. Dønningerne fra hans båd bi-

teristisk stor top på hovedet og gult felt ved næbbet. Jeg får taget en række gode foto.

Men han er vågen! Motoren til og lidt kurs væk.

Vi kom til at snakke om skarven. En pragtfuld fugl, fortalte han. Det er simpelthen min yndlingsmad. Stegt i en gryde med brun vildtsovs til og kartofler. Og jeg troede ikke, det var en fugl, der var værd at spise.

pe på række og styrtdykker en efter en.

Fuglemad

Nu havde Bjørk lige fortalt om lækker skarvgryde. Så jeg kom til at tænke på, da jeg i efteråret var på Mykines. Den lille familie, som jeg kender, havde inviteret mig til aftensmad. Og det var ovnstegt suler. Mumm. Det smagte bare godt. Nu er der jo nok nogle ornitologer, der rynker øjenbrynene. Det gør man da ikke! Altså spiser suler. Næh, men på Mykines fanger man suler hvert efterår. Fra gammel tid af har man taget hensyn til bestanden. Af samme grund blev den gennem århundreder gamle traditionelle fangst af lunder sidste år stoppet af beboerne. Lunderne var gået voldsomt tilbage. Mangel på mad i havet.

Nu er vi ude i havet fri af Gjesværstappans læsede. Bå-

NATURLIGT NOK

Giftig. Vi er af en læser gjort opmærksom på, at man skal passe på, når man indsamler ramsløg i skoven - at der ikke sniger sig liljekonval med i buketten. I Tyskland skulle seks personer være omkommet netop ved sådan en fejltagelse.

■ Sådan ser ramsløg ud.

Sulekoloni

Gjesværstappan befinder sig cirka på 71. breddegrad.

Ride

Lunde

den giver sig til at vugge godt. Bjørk peger igen. Oppe på nogle klippeafsnit sidder der et par havørne. Og pludselig svæver der tre mere rundt deroppe. For mig sydfynbo et fantastisk syn. Bjørk ser ængsteligt på mig. Kan jeg tåle søen?

Jeg klamrer mig godt nok til styrehuset. Men det er nu for at få fæste, så jeg kan fotografere. Lidt svært!

Som månesyge katte

Mens Bjørk forsigtigt manøvrerer båden mellem nogle skær for at komme nærmere til nordsiden af fjeldet, så får jeg øje på noget. Der! Jo det er godt nok. En bunke trekantede hvalfinner dukker op af havet og forsvinder igen. Et par af dem blæser luft ud. Lidt efter ser jeg dem længere borte. Det var, hvad man heroppe kalder småhvaler. Jeg

fandt ikke ud af, hvad det var for nogle.

Nu har Bjørk lempet båden tæt ind under klipperne. Der er lidt smult vand. På fjeldhylderne op over vores hoveder sidder der rider alle vegne. Riderne er fuglefjeldenes fugl. En smuk måge med et karakteristisk skrig. Det lyder nærmest som en månesyg kat. For mig er det en lang erindringskæde, når jeg hører deres miav. Det startede med, at vores lille familie havde lejet et rorbu ude på en lille ø ved Lofoten. Vi boede på tredje stokværk i huset. De underste etager bliver brugt af fiskerne, når det store torskfiskeri finder sted i vintermånederne. Alt var så dejligt enkelt og primitivt her. Der var bare den ulempe, at riderne havde bygget reder på sålbænkene uden for vinduet. Så gennem den lange sommernat med midnatsolen

kunne vi hygge os med alle ridernes miawen! Deres stemmer glemmer vi aldrig.

Bjørk bringer mig tilbage til virkeligheden. Hvad var det, han sagde. Jo, der er ikke så mange rider mere. Hvorfor ikke det, spørger jeg. Det er på grund af havørnene. Når riderne har unger flyver havørnene forbi klippehylderne og skræmmer fuglene væk. Og haps så ryger der nogle unger. Riderne lægger kun et æg, så det er hårdt for bestanden. Når det er sommer, kan der være op til 100 havørne i området.

Motoren slås til igen. Rundt om fuglefjeldets østlige side. Og her skråner fjeldet lidt, så der er grønsvær deroppe. Og hvor der er jord og græs, er der også lunder (søpapegøjer). Jeg ser op i luften over fjeldet. Der er de. En kæmpeflok ligger deroppe og kører rundt i en

cirkel. Det holder sammen på fuglene socialt. Lunder kom også i år til fjeldet 14. april. Beboerne havde som sædvanligt arrangeret tur ud til fuglefjeldet for at tage imod dem! Gjesværstappan er kendt for at have en af verdens største bestande af lunder. Rundt regnet 800.000 mener man her er! Men 14. april dukker alle de fugle op ude fra havet. Kun i ynglesæsonen er de på land. Resten af året lever de kun på havet! Og det er jo i alt slags vejr. Forunderligt. På Mykines (Færøerne) går man på samme måde på fjeldet for at byde lunderne velkommen. Der ankommer de oftest 25. april!

Et par lunder letter lidt gumpetungt foran båden. Tænk, at der er mad nok i havet til alle disse fugle. Men det er der, siger Bjørk. Han var ude og fiske torsk for et par dage siden og fik 200 kg. på en

time! Afregningen lød på 17 kr. pr. kg. I et supermarked i Alta så jeg store torskefileter til 107 kr. pr. kg.!

Langt langt ude

Nu sidder jeg højt på fjeldet over Gjesvær. Jeg putter pulversuppen op i min mug. Så hælder jeg varmt vand fra termokanden over. Det ser snart lækkert ud. Derved kan jeg se Bjørks båd og familiens hus. Livet herude er barsk. Den ene vej, der fører herud, kan være lukket i lang tid om vinteren. For at komme derud, når der har været meget sne, må man indfinde sig på bestemte steder og bestemte klokkeslæt uden for Honningsvåg og køre i kolonnekørsel efter sneploven. Men de elsker livet herude. Der er så roligt og ikke meget, der kan give stress. Bjørks far fortalte, at de havde en lille hytte et stykke henne af kysten, hvor de så hen, når de ville have det roligt! Jo, for så kunne man sidde helt uforstyrret og se dyrene tæt på.

Jeg nipper til suppen. Det er godt med noget varmt. Temperaturen er ikke meget over frysepunktet. Og så blæser det helt godt. Jeg kikker ud over havet. Der langt mod nord ligger nordpolen. Jeg sidder her et godt stykke nord for Polarcirklen. Min position er omkring 71° N. Da jeg for et par år siden sejlede norden om Svalbard med skibet Polarstar, nåede jeg 81° N, før havisen blev for tyk.

Jeg gumler på en skive brød. Sidder og kikker ned foran mig. Der er sne frit rundt om, hvor jeg er. Der er revling og tyttebær her. God mad for fuglene. Hvad med lige at brede regnjakken ud. Jo. Sådan lægge sig her på ryggen. Solen lige ind og varme ansigtet. Se op i den klare blå luft. Høre brændingen neden for fjeldet. Være på Nordkalotten.

Af Kurt Servé,
kurt@serve.nu